

YÜKSEKÖĞRETİMİN SORUNLARI VE ÇIKIŞ YOLLARI

Sunucu: Çok değerli Akademisyenlerimiz, Sevgili Öğrenciler üniversitemizin 10 yıl etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen “Yükseköğretim Sorunları ve Çıkış Yolları” konulu konferansımıza hoş geldiniz. Konferans değerli konuğumuz Kamu Yönetim Kurulu ve YÖK Eski Başkanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam tarafından verilecekler. Kıymetli konuğumuzu kürsüye davet etmeden önce kısaca özgeçmişlerinden bahsetmek istiyorum.

Prof. Dr. Mehmet Sağlam 1938 Kahramanmaraş doğumlu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Amerika Birleşik Devletleri Columbia Üniversitesi, Newyork Üniversitesinde eğitim gördü. Öğretim Üyeliği, Gazi Üniversitesi Dekanlığı, Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Başkanlığı, YÖK Başkanlığı, 20. Dönem Kahramanmaraş Milletvekiliği, TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Doğru Yol Partisi Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Halen ETÜT Kurulu Başkanlığını yürütmektedir. Konuğumuz aynı zamanda Kahramanmaraş iline yaptığı hizmetlerle de tanınır bilinmektedir.

Sayın Konuğumuzu kürsüye davet ediyorum. Buyurun efendim.

Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Sayın Rektör, Değerli Meslektaşlarım, Sevgili Gençler “Yükseköğretim Sorunları ve Çıkış Yolları” başlıklı konferans için huzurunuzdayım. Hepinizi sözün başında saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Şimdi Türkiye gibi nüfusunun büyük çoğunluğu gençlerden oluşan bir ülkede Yükseköğrenim önemli bir konu. Bütün dünyada Yükseköğrenim önemli bir konu ama özellikle genç nüfusa sahip ülkeler için çağın bilgi ve becerisiyle donatılmış gençleri yetiştirmek çok önemli bir avantaj. İşte üye olmaya başvurduğumuz Avrupa Birliği daha çok nüfusunun yaşlılığı ile öne çıkıyor. Türkiye ise nüfusunun gençliğiyle öne çıkıyor. Daha şimdiden bir çok Avrupa ülkesinde çağın bilgi ve becerisiyle donatılmış, iyi eğitim görmüş, genç insanlara ihtiyaç vardır. Geçenlerde Avrupa Parlamentosundan tanıdığım bir Norveçli Bakan Türkiye’yi ziyaret ettiği zaman Mecliste bir konuşmada beraber olduk. Tek başına Norveç’in bile önümüzdeki yıllarda 500 bin insana ihtiyacı olduğunu, eğitilmiş insana ihtiyacı olduğunu söylüyor. Düşünün Avrupa nüfusu içerisinde çok küçük bir ülke sayılabilecek Norveç’te bile durum bu. Şimdi ülkemizde bu öneme layık bir biçimde Yükseköğrenimimiz, öğretimimiz yönetiliyor mu, yürüyebiliyor mu, bugünkü durumu nedir? Onun için sorunlar kısmıyla direkt belki de girmekte yarar var. Şimdi ilk önce dünyada kabul edilmiş OECD gibi, UNESCO gibi Uluslararası kuruluşların ölçütlerine göre, bir ülkenin gelişmiş ülkeler sınıfına girebilmesi için genelde her yarım milyon nüfusa bir üniversite düşmesi gerekiyor. Türkiye’nin 72 milyon nüfusu var. Şu anda 144 Üniversitesi olmalı bu ölçüye göre. Çağ nüfusunun yüksek öğretimden geçmesi açısından, oran açısından baktığınız zamanda en az %30’u çağ nüfusunun örgün eğitimden geçmiyorsa Yükseköğretimde gelişmiş ülkeler liginde böyle bir ülke yok. Yani o eski lig ülkelerini alın, Avrupa Birliği ülkelerini alın bunların hiç birisinde çağ nüfusunun %30’nu bir tarafa bırakın, %40’nın üzerinde Yükseköğretim gören gençlerin çağ nüfusuna oranı yani 28-24, 18-24 yaş arasındaki gençlerin okullaşma oranı yükseköğretimde dünyada %40’larda 50’lerde. Hangi dünyada? bizim üyesi olmak için başvurduğumuz gelişmiş dünyada. Şimdi bu orana bakarsanız, Türkiye’de Yükseköğretim Kurumunun son strateji raporuna göre %30’larda ama bunun 1/3 yani 800 bin gencimiz Açıköğretimde okuyor. Onu da bunun içerisine dahil ediyorlar. Diğer 1/3 de meslek yüksekokullarında okuyor. Onu da bunun içine dahil ediyorlar. Genelde lisans düzeyinde okuyanları dikkate aldığınız zaman %11 düzeyinde okullaşma oranı.

Şimdi bizimle aşağı yukarı 63’lerde 65’lerde aynı ekonomik ve sosyal gelişmişlikte olan ve ülkemizde çok iyi dostu olan Güney Kore’yi ele alırsanız, Güney Kore’de genel okullaşma oranı %70 çağ nüfusunun %70’i, lisans düzeyinde okuyanlar ise çağ nüfusunu %50’si, bizde

%11'i, Güney Kore'de %50'si, bizde %24'ü Meslek Yüksekokullarında dahil ederseniz, Güney Kore'de %70'i. Şimdi başka rakam vermeme gerek yok. Yani çağ nüfusunu eğitim bakımından bugünkü bulunduğumuz durum ortada OECD ülkeleri arasında sonuncuyuz. Hem kişi başına Yükseköğretim öğrencisine ayrılan bütçe ödenekleri bakımından sonuncuyuz, hemde Yükseköğretimde okullaşma oranı bakımından sonuncuyuz. Şimdi bu durumda Türkiye'nin bu gençlerini eğitmek için demek ki finans bakımından, ne GSMH'dan Yükseköğretim için ayırdığın pay ne de konsolüde bütçeden Yükseköğretim için hazırladığı ayırdığı pay OECD ülkelerinde Avrupa Birliği ülkelerinde elbetteki Güney Kore'nin de fersah fersah gerisinde. Demek ki, ilk önce biz elimizdeki kozu yani eğitilmiş insan gücünü yetiştirmek için finans olayına maalesef doğru dürüst cevap verememiştir. Yani yeteri kadar para ayırmıyoruz, gençlerimizin Yükseköğretim görmesi için. İkincisi, gençlerimizin yükseköğretim görmesi için yeteri kadar üniversite açmamışız. Üniversite açmak demek, benim kanaatime göre öğretim üyesi yetiştirmek demektir. Parayı bulabilirsiniz, kampüsleri kurabilirsiniz, laboratuvarları alabilirsiniz, paranız varsa bunlar birkaç yıl içinde alınabilir. Ama bir öğretim üyesinin lisans mezuniyetinden sonrası sınıfa girmesi en az 6 yıl sürer. Doktoradan sonra ders vereceğini düşünürseniz. Bunun için çok önceden tedbir alacaksınız. Yani bir numaralı sorun Türkiye'de çağın nüfusunu yeteri kadar eğitemiyorsak, yani üniversitelerimizde yeteri kadar kapasite yoksa, ya kapasiteyi büyüteceksiniz, ya yeni üniversiteler açacaksınız. Her ikisi içinde ilk önce öğretim üyesi yetiştireceksiniz.

Şimdi 1995 yılında ben yanılıp YÖK Başkanlığından politikaya girerken Türkiye'de yükseköğretimde 58 öğrenciye bir öğretim üyesi düşüyor. 2000 yılında bunu yarı yarıya indirebilmek için bir proje hazırladık. Yılda 1000 kişinin dünyanın gelişmiş üniversitelerine devletçe gönderilmesi -ÖSYM sınavı ile kazananların- ve bu şekilde 2000 yılına kadar 7500, dışardan 2200-22.500'de içerden olmak suretiyle öğretim üyesi yetiştirerek bu rakamı yarı yarıya düşürmek planımız vardı. 3 yıldan sonra rakam yürümedi. 3400'e yakın genç ÖSYM sınavını kazandılar, doktora yapmak üzere gittiler, gönderildiler ve 95'ten sonra bu program kesildi. Yılda 50-60 kişi mülakatlarla gönderilmeye başladı. Dil bilen ve yabancı dil de eğitim yapan üniversitelerden tercihinde Orta Doğu, Boğaziçi gibi Üniversitelerden yılda 50-60 kişiden 2007 yılına geldik. O projenin yürüseydi. 2000 yılında 29-30 öğrenciye bir öğretim üyesi düşecekti. Hala 48 öğrenciye bir öğretim üyesi düşüyor ortalama olarak, bazılarında bu daha yüksek daha düşük olabilir. Ama önemli olan hala öğretim üyesi yetiştirme konusunda yaya kaldığımızı görüyoruz. Bu otomatikman kapasite genişletilmesinde yaya kaldığımızı gösteriyor. Çünkü biraz öncede arz ettim. 72 milyon Türkiye işte yeni 15 üniversite kurulması meselesi çıktı. 6 aydır rektörlerin atanması konusu tartışıyoruz, anayasaya uygundur, değildir, kim atayacak mesele. Halbuki çok yakında kılavuzlar basılacak oralarda yeni kapasitelerle yeni arkadaşlarımız üniversiteye girme şansına sahip olacaklardı. Ümit ediyorum ki mesele bir an önce halledilir ve o üniversitenin senatolarının alacağı kararlara göre kılavuzlar basılır. Çünkü sınav yaklaşıyor, kılavuz basma zamanı geldi geçiyor. Ama biz hala o üniversite rektörlerinin hangi yolla atanacağını tartışıyoruz.

Şimdi en önemli diğer mesele yalnız üniversite açmak, yalnız kapasite genişletmek, yalnız öğretim üyesi yetiştirmek olayı değil. Türk Üniversitelerinin büyük ölçüde bilimsel araştırma ve geliştirme bakımından desteklenmesi olayıdır. Şimdi genelde Yükseköğretimin politikası gereği kararları gereği, akademik yükselmelerde daima yabancı dilde dışarıda yapılan yayınlar dışardaki endekslerde yayınlanma oranına göre öğretim üyesi seviyelerinin yükselmesinde esas alınmaktadır. Halbuki bu endekslerin esasına baktığınız zaman bunları incelediğiniz zaman şunu görürsünüz ki burada bir kaç şart vardır. Bir bilimsel çalışmanın veya bir çalışmanın bilimsel kabul edilmesi için enternasyonal anlamda birincisi, hangi dilde yazarsanız yazın fark etmez kendi dilinizde de olabilir. İki, ikinci şart mutlaka hakemli dergilerde yayınlanacaktır. Yani bilimsel çalışmanın konusunda en az 2-3 öğretim üyesi bunun bilimsel olduğuna dair olumlu rapor vereceklerdir ve mutlaka periyodik çıkan dergilerde yayınlanacaktır. Yani 3 ayda bir çıkan yılda 4 defa en az çıkan ve en az 600 abonesi olan dergiler olacaktır. Bunları yerine getirirseniz, Türkçe'de de kendi dilinizde de veya başka dilde de yayın yaptığınız zaman bunu bilimsel olarak dünya kabul eder.

Dolayısıyla bilimsel çalışma bu şekilde teşvik edilebilir. Bunun için biz aşağı yukarı yine 94'lü yıllarda 6 ayrı komite kurduk, YÖK'te. Dedik ki birincisi, diyelim ki Mühendislik Bilimleri Komitesi, Fen Bilimleri Komitesi, Sosyal Bilimleri Komitesi, Sağlık Bilimleri Komitesi vs gibi yani bilimleri gruplara ayırdık ve üniversitelere dedik ki, buralarda en çok yayın yapan öğretim üyelerinizin isimlerini bize getirin bildirdiler. En çok yayın yapan 3 öğretim üyesini her üniversiteden olmak suretiyle komiteyi oluşturduk. Kendi başkanlarını seçtiler ve bu çalışmalara başlayacaklardı. Bunlar biraz önce arz ettiğim niteliklere sahip yani periyodik olarak çıkan 600 aboneli olan hakemli dergilerde yayınlar yapacaklardı ve Türk Araştırma Geliştirme Hayatı teşvik edilecekti. Tabii hakemlere ücret ödenecekti makaleleri yazanlara yapanlara yayınlayanlara ücret ödenecekti ve bunun için tahsisat bile almıştım. Birkaç ay sonra biz YÖK'ten ayrıldıktan sonra bu projede durduruldu. Bilahare biz bunu değiştireceğiz dediler. Bir daha da hiç çıkmamak üzere tarihin derinliklerine gömüldü. Şimdi sonuç nedir? Sonuca bakarsanız Türkiye, aşağı yukarı 49. sıradaydı dünya bilimsel sıralamasında, YÖK kurulduğunda biz ayrılırken 29 sıradaydık, yani 1995 yılında 29 sıradaydık. Hocalarım beni düzeltsin şimdi zannediyorum 19. sırada, şimdi bu çok daha ilerde olabilirdi onu demek istiyorum. Çünkü bilimsel yayını, araştırma ve geliştirmeyi teşvik etme mecburiyetindedir, Türkiye. Bu mecburiyeti üniversitelere yüklemenin sebebi de zaten Türkiye'deki araştırma geliştirme faaliyetlerinin %65-70'i üniversitelerde yapılmaktadır. Özel sektörümüz henüz belirli aşamalara gelememiştir. Dolayısıyla %70'ni üniversitelerin yaptığı araştırma geliştirme bir gerçekse, üniversiteler araştırma geliştirme konusunda mutlaka takviye edilmelidir, teşvik edilmelidir. Bu teşvikin yolu da akademik yükselmelerde de hangi dilde olursa olsun standartlara uygun yapılan araştırmaları değerlendirmekle olur. Onların bilmediği ödüllendirmekle olur. Şimdi bu ödüllendirme olayı da maalesef sadece yabancı dildeki dergilerde kalabilmiştir. Bugün hala bu devam etmektedir.

Şimdi bunun dışında üniversitemizin biraz önce arz ettiğim finans sorunundan yani konsolide bütçeden ve GSMH'dan üniversitelere ayrılan meblağın yeterli düzeyde olmamasından kaynaklanan sorunları vardır. Bu işte laboratuvar sorunu gibi, bina sorunu gibi, kampüslerin sorunları gibi, yurt sorunu gibi vs, bunlar esas itibarıyla para sorunlarıdır. Bunu Türkiye her zaman verebilecek güçtedir. Çünkü kendisiyle eşit veya kendisinden daha düşük ekonomik gelişmişliğe sahip olan ülkelerde bile bu bütçeden ayrılan paralar Türkiye'dekinden çok daha yüksek görülmektedir. Yalnız OECD ülkelerde Avrupa ülkelerinde değil mesela Mısır'da Suriye'de vs gibi, hala üniversitelere tahsil edilen kaynaklar oran itibarıyla Türkiye'dekinden yüksektir. Türkiye bunu yapabilecek ekonomik güce sahip bir ülke ama maalesef devlet politikalarında bu desteği bugüne kadar verebilmiş değil. Şimdi üniversitelerin en önemli bundan sonraki diyeceğim en önemli sorunu yönetim sorunları. Şimdi dünyada üniversite yönetimi iki grupta toplanabilir. Birisi Anglosakson'ların yani İngiltere, Amerika, Kanada, Avusturalya, Yeni Zelanda gibi ülkelerin yönetim sistemleri, burada ne bölüm başkanları, ne rektörler, ne de dekanlar seçimle gelmezler bu sistemde, burada liyakat esası vardır. Bölüm başkanlığı içinde, dekanlık içinde, rektörlük içinde ilanlar verilir. Mütevelli Heyetleri en layık olanını, liyakatı olanını, bilgi ve beceri düzeyi, tecrübe düzeyi en yüksek olanı rektör olarak atarlar. Belli bir süre için atarlar, hatta İngiltere'de süresiz olarak atanır. Başarılı olduğu sürecede Rektörlüğe devam eder, süresiz olur.

Şimdi bir diğer sistem ise Kıta Avrupa'sının sistemidir. Burada meslektaşlar arasında seçim söz konusudur. Ama bizdeki gibi bir öğretim üyesinin bugün Profesör olduğu ve ikinci bir rektörlüğe adaylığını koyabildiği bir seçim sistemi değil. Meslektaşlar arasında temayüz etmiş insanların, örneğin üniversite senatosu tarafından aday gösterilen, üniversite yönetim kurulu tarafından aday gösterilen, yahut Hükümet tarafından, Devlet Başkanı tarafından çeşitli uygulamalar vardır ve bu uygulamalardan çoğu, -uzun zamandır- bir seçim yapar, başvuranlar arasından veya kendi meslektaşları arasından temayüz etmiş kimseleri mesleklerinde, bunlardan adaylar gösterir, bir kısmını da devlet başkanları atar, bir kısmını da Milli Eğitim bakanları atar. Mesela Fransa'da Milli Eğitim Bakanları atar, Rektörleri. Şimdi size tuhaf gelecektir. Çünkü Türkiye'de bizim kafamıza bu böyle adeta perçinlenmiştir. Rektörü, Öğretim Üyeleri seçer. İlla öğretim üyelerinden biri Rektör olur filan diye böyle bir

kural yok. Seçim olan ülkelerde bile yok. Anglosakson dünyasında hiç yok ve genellikle de aynı üniversitenin hocalarından çok nadir olur. Başka üniversitelerden de getirebilirler, Rektörleri. Nasıl hocalarını da genellikle üniversiteler arasında değişimi severler. Inbreeding denen yani kendinden yetişen doktorantları genellikle kendileri almazlar, başka üniversitelerin yetiştirdikleri doktorantları alırlar ki bizim üniversite olarak kendi bilim iklimimizden başka yeni iklimler gelsin yeni rüzgarlar gelsin yeni yeni fikirler gelsin diye genellikle başka üniversitelerin yetiştirdiklerini tercih ederler üstelikte. Şimdi demek ki, bu iki sistem var. Şimdi bizde başlangıçtan itibaren uzun bir süre atanmayla olmuştur. Sonra işte meşhur 1948-1961'e kadar olan üniversiteler kanunu vardır. Burada doğrudan doğruya Rektörlerde Dekanlarda seçimle gelmişlerdir. Seçimlerinden sonra da işte Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu 1980 öncesine kadar 12 Eylül'e kadar üniversitelerin durumu mağlûmunuzdur. İşte dersler yapılamaz. Hadiseler hadiseleri takip eden bir üniversite ortamına gelinmiştir. Sonra YÖK kanunu bir balyoz gibi buna farklı bir uygulama getirmiştir. Birden bire bu defa Yükseköğretim Kurulunun aday gösterdiği 3 kişiyi Cumhurbaşkanı seçmek süretiyle bir Rektörlük esas, Rektörlerin atadığı Dekanlar esas getirilmiştir.

Şimdi dikkat ederseniz, ne Anglosakson sistemindeki gibi başlangıçtan itibaren her üniversitenin mütevelli heyetinin atadığı liyakat esasına göre bir Rektör seçimi olmuş, ne de Avrupa'nın bazı ülkelerinde yapıldığı gibi meslektaşlar arasında temayüz edenlerin seçimi gibi bir seçim olmuş, bir atama gibi bir ifrattan, tekrar seçim gibi tamamen bir başka yöne gelmişiz. Yani bir tarafta doğrudan doğruya atama yapılmış uzun yıllar, arkasından da doğrudan doğruya seçim yapılmış hiç bir organın denetimine tabi olmaksızın liderler seçilmiş. YÖK'ten sonra da YÖK'ü bir mütevelli heyeti gibi düşünüp bütün üniversitelerin rektörleri - devlet üniversitelerinden bahsediyorum, tabi- sadece YÖK'ün göstereceği 3 aday içinden Cumhurbaşkanı'nın atamasıyla 4 yılda bir atamasıyla bir rektörlük esas getirilmiş. Yüksek Öğretim Kuruluna'da 24 kişi o zaman, 7'si Cumhurbaşkanı'nca 7'si üniversite has kurulunca "biliyorsunuz Üniversite has kurulu rektörlerden ve senatonun seçtiği 1 bir temsilciden oluşur" ve geri kalan 9'uda 1'i genel Kurmay'dan 9'u hükümetten olmak süretiyle 24 kişilik bir YÖK oluşturulmuştur. Sonra bu 21 kişiye düşmüştür, Anayasa Mahkemesi kararıyla. Şu anda 7'sini YÖK üyelerini Cumhurbaşkanı atar, 7'sini üniversite has kurulu seçer, 7'sini de hükümet atar. Bu şekilde bir YÖK oluşmuş, giderek bu 21 kişininde sadece 9 tanesi tam zamanlı kalmış. Yani Başkan 2, yardımcı 6 tane de yürütme kurulu üyesi olarak bugün YÖK'te Yükseköğretimi yönetirler. Geri kalanı 2 ayda bir toplanan part-time yani tam zamanlı olmayan üyelere oluşur, kendi normal işlerine bakarlar. YÖK toplantılarından toplantılarına katılırlar. Şimdi YÖK 1981'de kurulduğu zaman 24 kişilik tam zamanlı üyesi vardı. Türkiye'nin 19 üniversitesi vardı. Türkiye'nin şu anda bildiğim kadarıyla 78 üniversitesi var. 15 daha eklendi, 93 oldu. Tam zamanlı YÖK üyesi adedi 9'dur. 19'a 24, bilmem 93'e 9 kişi. İşte bu büyüyen daha da büyüyecek olan Yükseköğretim camiasının sorunlarını üstlenemez durumdadır, şu andaki YÖK'ün yapısı. Çünkü bu yapı da giderek 9 tam zamanlı üyeye inmiştir, asıl yöneten onlardır. Diğerleri zaman zaman toplanan ve Yükseköğretimde bazılarının ilgisi olduğu bazılarının hiç ilgisi olmayan görevler yapan insanlardan oluşmaktadır ve giderek üniversitelerin benim bildiğim kadarıyla normal yazılarına bile ayrı ayrı cevap verilemez haldedir. Çünkü Yürütme Kurulu da toplanamamaktadır. Sayın Cumhurbaşkanı'nın özellikle atadığı bazı üyeler İstanbul'dan tam zamanlı Ankara'ya gelmek istememektedirler. Ankara İstanbul içine taşra olmuştur. Tenezzül edip gelen yoktur ve yürütme kurulu da teşekkül edememektedir, kurul kurulamamaktadır. Bunun için o arada sırada toplanan tam zamanlı olmayan üyelerin çoğunluğunu teşkil ettiği kurul bugün üniversiteleri yönetmeye çalışmaktadır. Bunların bir kısmının üniversite öğretim üyeliğiyle hiç bir uzaktan yakından da ilgisi yoktur.

Şimdi şunu arz etmeye çalışıyorum. Türk Yükseköğretimde çok önemli yönetim sorunu vardır şu anda. Nedir bu yönetim sorunu? Ya özel üniversitelerde olduğu gibi sizin üniversitenizde dahil bir mütevelli heyetiniz olur. Yani bu üniversitenin kurulmasına emek vermiş, bu üniversitenin gelişmesi için çalışan elini taşın altına koymuş insanlardan oluşan mütevelli heyeti oturur en iyi rektörü bulmaya çalışır. Neden en iyi rektörü bulmaya çalışır? Çünkü

zaten parasını pulunu istikbalini buna bağlamıştır. Daha kötüsünü bulmak istemez. Eşyanın tabiatına aykırıdır, bu bir. İki başarısızsa zaten bir dakika arkadaş der bu iş iyi gitmiyor. Gel bunu düzeltelim. Şimdi, ama seçim meselesi hele bizimki gibi bugün Rektör olmuş adamın adaylığını koyup olmuştur, bunlar Anadolu'daki üniversitelerin bir çoğunda rektör olduğunu düşünün ömründe bölüm bile yönetmemiş, dekanlık yapmamış bir insan gelir gelmez karşısında milyonluk bir bütçe binlerce öğrenci ve bir eğitim kurumunun yönetimiyle karşı karşıya, ve ne yaparsa yapsın seçimliği 4 sene için adama mahkumsunuz, görevden alınması da büyük bir olay çünkü seçimi var, ataması var, Cumhurbaşkanı var vs, şimdi böyle bir çıkmazın içindedir, Türk üniversiteleri. Bakınız aşağı yukarı bütün vakıf Üniversitelerimiz mütevelli heyetiyle yönetiliyor. Çok büyük yönetim sorunları yok. Neden yok? Çünkü olduğu zaman kollektif akım toplanıp, üniversite yönetim kurulu olarak, senato olarak, mütevelli heyeti olarak gerekirse hep beraber bir araya gelmek suretiyle sorun nedir bunu çözelim, daha ileriye nasıl gideriz, daha iyi şeyler nasıl yaparız? Bu üniversitelere gittiğiniz zaman bunların görüşüldüğünü görüyorsunuz. Devlet üniversitelerine gittiğiniz zamanda çoğu zaman kim rektör olacak, sen oy vermiş miydin, vermemiş miydin? Bakınız o kadar enteresandır ki değerli gençler, en az 6 kişiye oy vermesini istiyorsunuz öğretim üyelerinden, rektör adayı olarak en az, sizde öğretim üyesi olduğunuzu düşünün birisini beğeniyorsunuz, oy veriyorsunuz. Ama bunlardan 6'sını YÖK 3'e indiriyor, Cumhurbaşkanı da birini rektör atıyor. Bu defa siz diyelim ki Mühendislik bölüm başkanısınız ve sizin oy verdiğiniz adam rektör olamıyor. Muhtemelen de bu 6 kişiye oy verildiği için 6 ayrı grup oylar veriyor onlara, kim rektör olursa o oturuyor, bana oy veren kimlerdi, vermeyenler kimlerdi. Verenler dekan, bölüm başkanı vs., vermeyenler tu kaka, ne oldu şimdi? Elinizle üniversiteye bir saatli bomba koymuşunuz. Nedir o? Seçim. Şimdi ben 34 seneye yakın akademik hayatta buldum ama 8 sene de politikada buldum. Politikanın tabiatında bu seçim kitlesi vardır. Yani size kim oy verdi, kim vermedi. Rektör olan adamdan peygamber olmasını bekliyorsunuz. Yani kendisine oy vermeyen insana da kendisine oy verenler kadar itibar etmesi, bu mümkün müdür? Mümkün değildir. İnsan tabiatına uygun değildir. Nitekim mümkün olmuyor. Bugün öyle üniversiteler var ki ¼'ü oy alan aday rektör atanmıştır. Öğretim üyelerinin ¾'nün oyunu almış adam rektör atanmamıştır. Şimdi ¼'ünün tayin ettiği adeta oylarıyla olan rektör o ¼'le, ¾'nü yönetmektedir, öğretim üyelerinin. Bu yönetimin işleyebileceğine inanabiliyor musunuz? İşlemiyor ve büyük sorunlar var. Şimdi diyeceksiniz ki tamam büyük sorunda, çözüm nedir? Çözüm dünyada var. Yeniden icat edecek halimiz yok. İşte Angolasakson dünyasının liyakat esasına göre mütevelli heyetlerini ataması var, YÖK'ü, ciddi bir mütevelli heyeti haline getirirsiniz. Bakın herkes anayasadan bahsediyor. Cumhurbaşkanımız Anayasa Mahkemesinden geldi, YÖK Başkanımız anayasa profesörü ama anayasanın 131. maddesinde diyor ki, YÖK üyeliğine tercihen rektörlük yapmış başarılı üniversite profesörlerinden atama yapın. Gidin sorun, içlerinde 2 tane 3 tane rektörlük yapmış adam yoktur. Bunu neden söylüyor. İstiyor ki siz 70-80 üniversitenin yönetimine talip olduğunuza göre her bir YÖK üyesi birkaç üniversite yönetecek tecrübede olsun, bilgide olsun, beceride olsun. O olmadığı sürece işte bu benim çok değerli hukuk müşavirim, bu benim çok değerli partim diye gönderdiğiniz adamlardan üniversite yönetemezsiniz, yönetilemiyor. Burada çözüm dünyanın bulduğu çözüm yani isterseniz Angolasakson sistemi dersiniz ki, işte üniversiteleri mütevelli heyetleri yönetir. Bal gibi de yönetir, yönetiyor da, Türkiye'de örnekleri var, hatta devlette örnekleri var. Mesela Boğaziçi'yle Orta Doğu, YÖK kanunu çıkıncaya kadar mütevelli heyetlerle yönetiliyorlardı, Türkiye'nin o zaman ve en iyi üniversiteleri arasındaydılar, şimdi de en iyi üniversiteler arasındalar. Demek ki devlet üniversitesinde de bunu yapmak mümkün. Avrupa sisteminde benimseyebilirsiniz. Ama orada hiç olmazsa meslektaşlar arasında sivrilmiş bilim hayatı ile yöneticiliğiyle tecrübe sahibi olmuş insanları aday göstererek, yine diyelim ki 3 tane aday gösterildi, Senato bir tanesini seçti gönderdi, Cumhurbaşkanı atadı veya şu atandı bu atadı o kadar önemli değil, ondan sonra asıl olan seçim, adayların seçimi.

Böyle bir yönetim tarzıyla şunu elde etmek zorundasınız, hangi sistemi kabul ederseniz edin. Bilim adamı belli bir iklimde ancak yeşerir. Ancak belli bir iklimde ürün verir. Bu iklim ilk önce hiç kimseden çekinmeyeceği bir akademik hürriyetin tenefüs edildiği iklimdir. Yani

inandıklarını, bildiklerini, araştırmalarını, hiç kimseden korkmadan, ben bunu yazarsam, ben bunu söylersem ben bu kitabı neşredersem şöyle veya böyle bir makam tarafından muaheze edilebilirim. Bir makam tarafından cezalandırılabilirim. Yahut yöneticiyse görevden alınabilirim, korkusu bir kere hiç olmayacaktır. Bu bilim atmosferini, bu akademik hürriyeti, sağlayacak bir yönetim tarzını getirmek zorundasınız. Ancak böyle bir yönetim tarzı içerisinde, araştırma geliştirme faaliyetleri sürdürülebilir. Üniversitelere atmosfer sağlanabilir. Onun içinde bilim adamlarının mümkün olduğu kadar -bugünkü yasal durumda da odur zaten- üniversite içerisine ideolojiyi ve siyaseti sokmamaları gerekir. Gençler yine bugünkü yasal durum odur. Üniversite dışında hür reşit olmuş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak istedikleri siyasi faaliyete katılabilirler. Ama üniversite içerisinde hayır. Yemekte değerli arkadaşlarıma anlattım. 94'te 12 Eylül'de üniversite gençliği depolize edildi, anayasa değişikliği yapıldı ve o anayasa değişikliğine uygun bir biçimde üniversitelerde siyaset meselesi ne olacak tartışması oldu. Zamanın Cumhurbaşkanı ile Başbakanı birlikte, bende YÖK Başkanıym, beni çağırdılar dediler ki kanun çıkartacağız ne olmalıdır? O zaman Başbakan Sayın Demirel her öğrencinin her yerde politika yapmasını savunuyor, çünkü o zaman için işine öyle geliyordu. Sayın Cumhurbaşkanı ne olacak dedi? Bana döndü. Ben de dedim ki; *efendim sizin biriniz müsteşardı, biriniz Başbakandı. Şimdi Müsteşar Cumhurbaşkanı oldu, Başbakan olan yine Başbakan ama, Başbakan size Cumhurbaşkanı demiyor,. Çankaya'nın şişmanı diyor*" dedim. İkisi de oturuyor, üçümüz varız. *"Şimdi sizin de ona söyledikleriniz var dedim. Peki dedim "aynı milletin gençleri 18 ila 24 yaş arasında, sınıfta beraber olacaklar, yemekhane de beraber olacaklar. Gerekirse yurttan beraber olacaklar. Ama değişik siyasi görüşleri üniversite içerisinde siyaset yapacaklar. Benim bunları bu kadar tecrübe kazanmış, bu kadar yüksek makama gelmiş. İki kişinin bile aynı millettan kavgasını bu millet önleyemediğine göre bunların kavgasını kim önleyecek?* Bunlar delikanlı ve genç kızdır. Şimdi ben şuna hep inandım. Çünkü yani benim akademik hayatımda Türkçe'de belki dünyada hiç olmayan güzel laf var. "Delikanlı", "genç kız" işte ismi üzerinde yani "adamin kanı deli" o zaman dolayısıyla hareketleri de belli ölçüler içerisinde işte delikanlıca olacak, genç kızca olacak neyse. Siz kendiniz, "Çankaya'nın şişmanı" öbürü bilmem ne diyecek, sonra da politika yapacaklar. Ayrı ayrı partilere mensup olacaklar ve de kavga gürültü çıkmayacak. Bunu nasıl sağlayacaksınız? Onun için bırakın üniversite dışında istediği gibi siyasetini yapsın, ama üniversite içine sokmasın. Bakın bugünde bunu son 10 yılda Yükseköğretimde de görüyorsunuz. Siyasi bildirimler kurumsal olarak bir siyasi faaliyetin içerisine girme, bunlar yasaların istediği davranışlar değil. Kişisel olarak akademik hürriyete sahiptir, öğretim üyesi. Rektör olmakla, dekan olmakla, bölüm başkanı olmakla hürriyet kısıtlanmaz. Ama rektör olması, dekan olması, YÖK Başkanı olması, bir genç grubunu belli bir siyasi doğrultu da etkileme yetkisini organize etme yetkisini hiç bir zaman vermez bugünkü yasalar. Zannederim bu da doğrudur, çünkü asıl olan, bu gençlerin şimdi küplerini doldurma zamanıdır. Bilgi ve beceriyle donanma zamanıdır. Üniversite dışında da tabii ki istedikleri gibi davranma hakkına sahiptirler büyük Türkiye vatandaşları olarak.

Şimdi özetle şunu söylemeye çalışıyorum. En önemli sorunlarından birisi Türk Yükseköğretimi'nin, yönetim sorunudur. Türk Yükseköğretimini temsil edenler olarak dedik ki biraz evvel, konsolüde bütçeden doğru dürüst para vermiyorlar. GSMH'dan yeteri kadar para ayrılmıyor. Bu neyle olur, bu ancak akademik anlamda üniversiteleri temsil eden insanların Türk siyasetini, Türk yönetimini elinde bulunduran insanlarla diyalog kurmalarıyla olur. Kavgayla olmaz. Son 10 yıldır, Yükseköğretim Kurulu her iktidarla kavgalıdır. Bunu tek tek sayarak size söyleyebilirim. Kavgayla bir yere varılmaz. İki testi çarpıştırırsanız, biri kırılırsa öbürü de çatlar. Şimdi şu veya bu şekilde bir camiayı temsil ediyorsanız, öğretim görevlileri, öğrencileri, idari personeli, yani işte 80 bin civarında öğretim elemanını, 1.5 milyon öğrenciyi temsil ediyorsanız, onların yönetimine talip olan adam o yönetimin gerektirdiği rolü oynamak zorundadır. Şahsi düşüncesi, şahsi fikirleri, şahsi siyasi görüşlerini aşmak zorundadır. Bir diyalog kurup o insanların özlük haklarını almalıdır. O insanların işte biraz önce arz ettiğim başka ülkelerin ödediği kadar kişi başına öğrenciyeye harcayacağı paraları bütçeden almalıdır. Bunun içinde birileriyle diyaloga girmek zorundadır. Kavga kolaydır, siz toplanıp bir şey söylüyorsunuz, onlar toplanıyor bir şey söylüyor. Ama bunun Türk Yükseköğretimine bir

katkısı yok. 10 yıldır, yeni bir proje yok, buradan iddiayla söylüyorum, yeni bir proje yok. Yani Yükseköğretim diyelim ki, akademik hayatın daha da fazla araştırma geliştirmeye yönlendirilmesi için daha fazla öğretim üyesi yetiştirmek için öğrenci başına düşen veyahut öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısını mümkün olduğu kadar dünyanın gelişmiş ülkelerinin standartlarına ulaştırmak için. Bakınız geçenlerde, -Hindistan 28 eyaleti varmış-, Haydarabat eyaletine gittim. Bu bize en yakın olan eyaletlerden birisi Haydarabat Nizamı son Osmanlı Sultanının kızıyla evlenmiş. Orada kraliçe muamelesi gören bir hanım medreseler yaptırmış, üniversiteler yaptırmış. Haydarabat üniversitesinin, sadece yazılımdan Haydarabat eyaletine getirdiği para yılda 22 milyar dolar. Bizim bütün turistlerden aldığımız paradan daha fazla. Neden, çünkü bilgi işlem konusunda yoğunlaşmışlar. Bir fakir ülke Hindistan, ama beyin fikir satmaya başlamışlar. Amerika'da bir doktor yattığı zaman, çekmiş olduğu filmlerin sonuçlarını oraya geçiyor. Gece gündüz farkından dolayı onlar uyurken öbürleri çalışıyor, sabahleyin kalktığı zamanda sonuçları kendisine Hindistan'dan bildiriyorlar, bilgi başına 500 dolar. Yani Hindistan'daki insan, sabahleyin 9'da kalktığı zaman Amerika'daki zaten yatağına girmek üzere 24 saat çalışılıyor, herkes payını alıyor. Şimdi bütün mesele beyin olayı artık sanayi de önemli değil. Bilgi satıyor, insanlar, sadece bilgi ve fikir satıyor, tasarım satıyor, proje satıyor ve beyin beyin gücünü çalıştırıyor.

Şimdi bunun içinse sanayi ötesi topluma geçmeniz lazım. Bu bilgi toplumu, bilgi toplumu neyle olur? İşte bu bilginin evrensel otoyollarına bilgi işlemle girmekle olur. Dünyanın bütün bilgileri bütün dünyaya açık, yeter ki bu imkanı verecek yatırımlar yapacaksınız. Bu imkanı vermek üzere gençlerin ve öğretim üyelerinin önünü açacaksınız. Bunu sağlayacak olan bir yönetim lazım. Aksi takdirde herkes kendi işini yapmadan devletin yönetimiyle ilgili fikir ileri sürerse bizdeki gibi kargaşa olur. Şimdi benim daha söyleyeceklerim bir iki noktada var. Ama burada kesmek istiyorum, şunun için neyi öğrenmek istediğinizi merak ediyorum. "Yükseköğretim Sorunları ve Çıkış Yolları" ile ilgili. Çıkış yolu başından itibaren söylüyorum, doğru dürüst bir yönetim, yeteri kadar devlet bütçesinden yatırım, öğretim üyesi yetiştirme, laboratuvar, bulgu, burs, bunlar mutlaka finansla ilgili konular, bunları yapmak. Dünyada yapılan şey şu, hiç kimse hiç bir öğrenci iktisadi bakımdan imkanı olmadığı için Yükseköğretimden mahrum edilmemeli. Bütün dünyadaki kural şudur; Üniversiteye giden herkes, kazanan her gence mutlaka devlet burs vermelidir, verebilmelidir. Bu geçmişte uygulandı, Türkiye'nin buna gücü yeter. Araştırma geliştirme için, araştırma görevlisi kadroları yeterinden de fazla verilmelidir ki, isteyen master ve doktorasını yapsın, bilimsel bakımdan ileri gitsin, bu da kadro olayı yine para meselesidir. Ama geriye en önemlisi iki nokta kalıyor. Birisi bütün bunların idrakinde olan yönetim, görevin önemini idrakinde olan bir ekip ve elbette ki bu ekibi oluşturacak olan bu ekibi destekleyecek olan içlerinden bu ekibin çıkacağı yeterli nitelikte ve nicelikte öğretim üyesi yetiştirme. Belki çözüm yolu burada, çözüm yolu dünyanın bildiği bir yol dünyada bir çok ülkenin uyguladığı bir yol, herkes nasıl uyguluyorsa bizimde uygulamamız için bir sebep görmüyorum. Dolayısıyla bunun dışında tabi ki ayrıntılar var. Ama o ayrıntılara girmek istemiyorum.

Sorularınızı cevaplandırmak istiyorum şimdi, teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

Soru: Sayın Bakanım öncelikle üniversitemize geldiğiniz için teşekkür etmek istiyorum. Bildiğiniz üzere Türkiye'de 15 üniversite kuruluyor, sizce kurulması düşünülen bu üniversiteler için yeteri kadar akademik personel var mı, yoksa buraya atanacak akademik personellerle eğitim kalitesi düşünülecek mi? Teşekkür ederim.

Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Ben teşekkür ederim. Şimdi alacağınız ölçüte bağlı yani hala 48 öğrenciye bir öğretim üyesi düşen bir sistemde buradan da daha yeni üniversiteler kurmak suretiyle öğrenci yetiştirmeye kalkacaksanız, elbetteki kalite düşecek. Ama bütün mesele şu, eğer siz öğretim üyesi yetiştirme konusunu ciddiye almazsanız, biraz önce söylediğim ölçütler karşısında da Türkiye yerinde saymaya devam edecek. Çıkmaz burası yani mutlaka öğretim üyesini yetiştireceksiniz ki kapasiteler genişlesin. Unutmayın ki 1 milyon 750 bin kişi zannediyorum bu sene müracaat etmiş yine, bunun ancak %10-11'i, 4 yıllık fakültelere girebilecektir. Gerisi yine bir o kadarı belki biraz daha fazlası meslek yüksek

okullarına, gerisi de açık öğretime, “800 bin açık öğretim”. Bu eğitim sistemi olması gereken bizim istediğimiz yüksek öğretim sistemi bu değil. Dolayısıyla mutlaka kapasiteyi genişletici, üniversitelerin mevcut kapasitesini, yada belli üniversiteler açma zorunluluğunuz var. Ama onun için tabi ki ilk önce öğretim üyesini yetiştireceksiniz. Aksi takdirde kaliteden ödün vermek zorunda kalırsınız. Bugünkü durumda bu.

Prof. Dr. Osman Özsoy: Osman Özsoy adım. Şimdi vatandaş oy kullanıyor, milletvekili seçiliyor, milletvekili oy kullanıyor, Cumhurbaşkanı seçiliyor. Yani vatandaşın iki oyuyla Cumhurbaşkanı seçebiliyor. Şimdi öğretim üyeleri oy kullanıyorlar rektör seçimlerinde, 6 aday belirleniyor, 6 adayı 3’e indiriyor YÖK, sıralamayı da değiştirerek. Cumhurbaşkanı bu sıralamaya tabi olmaları istediğini atabiliyor, yani Türkiye’nin en entellektüel insanları diyebileceğimiz akademisyenlere görülen bu muamele mantıklı mı nedir yani, ben bunu çok anlayamadım işin doğrusu.

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Doğrusunu isterseniz şimdi öteden beri iktisatçı arkadaşlarımız bilir, işimiz gücümüz karma ekonomi. Şimdi sistemler belli, dünyada o sistemleri uygulayan insanların aklı var bizim kadar en azından. Çünkü bizden daha ileri düzeyde üniversiteler kurmuşlar, daha mutlu toplumlar, daha refah içinde toplumlar yaratmışlar, demek ki akılları var, adamların. Buralara baktığınız zaman böyle bir sistem yok. Onu söylemeye çalıştım. Ya doğrudan doğruya mütevellî heyetiyle liyakat esasına göre gelen yöneticiler var. Orada bir mantık var, yürütüyorsa yönetici devam ediyor süresiyle, yada meslektaşlar arasında temayüz etmişlerin seçimi var. Bu da tamamen farklı bir şey. Şimdi benim görev yaptığım üniversiteleri de düşünüyorum. Temayüz etmiş bırakın, ben YÖK’e atandım, bir hafta sonra seçim vardı, seçimi de yaptırıp geldim o üniversite de. Daha doğrusu sordum, “kimler aday” diye. İki tane aday vardı, ikisini de zorlan profesör yapmıştım, yani ayıp olmasın diye, profesör yapılanlar. Rektör adayı bunlar dediler. Eğer dedim bu üniversiteyi bunlar yönetecekse ki ikisinden biri Rektör olacak, hemen yardımcılarını çağırdım, birileriniz aday olunda bu üniversiteyi bunlara bırakmayalım, dedim. Çünkü birisi gaz istasyonu işleten bir tüccardı, öbürü de bilmem neydi, yani memleketin yerlisi akademik hayattan uzaktan yakından ilgisi olmayan iki adam.

Maalesef şunu arz etmeye çalışıyorum. Tenzih ederim diğer rektörlerimizi, ama ilk aday olmaya gelen de daha çok politize olanlar, yani Türkiye’de şunu da ben belki de yanıyorsam arkadaşlarım düzeltsin, akademik arkadaşlarım. En çok adı duyulan en popüler profesörler aslında en bilimsel profesörler değildir, Türkiye’de. Çoğu başka yollarla popüler olmuşlardır. Yani mesleğinin adamı sessiz sedasız araştırma yapanların çoğunun ismini bile kimse bilmez bilim hayatı dışında. Gayet muntazam dürüst düzgün 24 saat bilim yapanlar vardır, adını bile duymazsınız kendi meslektaşları dışında. Yani hemen böyle bir fırsat bulunduğu zaman onun için diyorum, bugün profesör olmuş, yarın rektörlük varsa rektörlüğe adaydır, dekanlık varsa dekanlığa adaydır, milletvekilliği varsa milletvekilliğine adaydır, böyle tipler vardır içimizde. Bunlarla üniversite bir yere varamaz. Onun için mesleki temayüz dediğimiz olay basit bir olay değil. Yani şimdi şu üniversitede diyelim ki bütün arkadaşlar toplansalar akademik arkadaşlar, 5-6 tane fakültenin dekanlığı boşaldı, kim olur buna deseler, aşağı yukarı en iyi 3-4 kişiyi bilirler, hatta en iyisini bile bilirler. O tip seçime de varım. Öyledir Avrupa öyle yapıyor. Bizdeki deve kuşu.

Prof. Dr. Oya Batum Mentеше: Bu çok güzel konuşmanız için çok teşekkür ederim Sayın Hocam ben çok yararlandım. Bir çok sorular vardı, onlara da cevap buldum. Öğretim üyelerinin yetiştirilmesinde ciddiyet konusuna değindiniz. Onu biraz açar mısınız? Benim kafamda bir takım sorular var, bir takım düşünceler var. Mesela şimdi ki ciddiyetsizlikten ne kastediyorsunuz? Her sene çita biraz daha yükseltiliyor bütün üniversitelerde. Ben diğerlerini de takip ediyorum, orada da öğrencilerim var. İşte efendim doktora için şuraya, buradaysa buraya çıkartıldı. Eskiden yabancı yayın yoktu. Efendim yabancı yayın, yardımcı doçent için 4 tane endeksli yayın. Şimdi doçentlik için Hacettepe’de ben eski Hacettepeli olduğum için bir yardımcı doçentin 4 yıl yurtdışında kalması zorunluluğu getirilmiş, yani her sene bu çita

yükseltiyor. Daha çok akademik çalışma daha çok yayın isteniyor. Ama buna karşılık ücrette bir yükselme yok. Bir kere burada ben bir orantısızlık görüyorum. Ücrette yükselme olmadığı ve gençlerden çok asistanlardan, doktoralılardan, yard. Doç.lerdan çok yayının beklendiği içinde eskisi gibi bir talep yok. Yani sizin ciddiyetsiz olarak gördüğünüz bu orantısızlık mı, yoksa akademik kalitede mi bir düşüklük görüyorsunuz. Onu biraz açarmısınız?

Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Şimdi Şöyle arz edeyim. İlk önce bu kaynağı nasıl geliştireceğiz, düşüncesine cevap vermek üzere şu var. Bir kere yeteri kadar araştırma görevlisi kadrosu veriliyor mu, üniversitelerin özellikle yeni kurulanlarında. Şimdi bu araştırma görevlisi kadrolarının kaynakları nasıl oluyor, nasıl alınıyor bunlar araştırma görevliliğine. Şimdi mesela 1992'de ben YÖK Başkanı olduğum zaman 2 ay önce kurulmuş 24 tane yeni üniversite var, Anadolu'da. Şimdi ne yaparsınız ki bunların öğretim üyesi ihtiyacını karşılıyorsunuz. Şimdi bir bildiğimiz bütçe de üniversitelere verilen araştırma görevlisi kadroları var. Bunu diyelim ki üniversitenizde 100 tane var. Dünyayı ayağa kaldırsanız belki ¼'i 1/5'i gibi yıllık bütçeye göre bir oran verirler size. Yani %20 vereceğiz derler, bütçe parası bakımından da kadrolar bakımından da, daha fazlasını alamazsınız. Almanın bir yolu yeni projeler geliştirmektir. Yeni bir proje geliştireceksiniz. Şimdi ne yaptık biz, dedik ki bir proje hazırladık, Türkiye'de 58 öğrenciye bir öğretim üyesi düşüyor, dünya ortalaması 20-25, o zaman biz bunu hiç olmazsa yarı yarıya indireceğiz. Nasıl indireceğiz, 2000 yılına kadar 8 yıllık sürede 30 bin öğretim üyesi yetiştireceğiz. Nasıl yetiştireceğiz, bunun ¼'i dünyanın belirli üniversitelerinde gelişmiş üniversitelere gönderilecek, nasıl gönderilecek? ÖSYM sınav hazırlayacak, üniversite mezunları arasında, Mühendislik Bilimleri, Fen Bilimleri işte Sosyal Bilimler neyse bu sınava girecekler. En iyi 1000 kişi seçilecek, bunlar gönderilecek. Geri kalan 22.500'üde üniversitelerin araştırma görevlilikleri takviye edilerek yapılacak. Üniversitelerden kadrolarını isteyelim ne kadar araştırma görevliniz var? Şu kadar kadro ama bunun kaç tanesini doldurmanıza müsaade ediyor, önümüzdeki yıllarda, bu proje yapılacak. Bu bir proje, bu başladı, 3 sene yürüdü. 93-94-95'de biz 3200 öğrenci gönderdik ÖSYM'nin seçtiği. Şimdi araştırma görevlisi kadroları da katlanarak, işte Başbakan'a gittik, Milli Eğitim Bakanına gittik vs kadroları çoğaltmaya, ve burada en işlemez madde de 35. maddedir. Rektör olan arkadaşlarımız bilir. O da şudur. Gelişmekte olan üniversitelerin asistanlarını, gelişmiş üniversitelere göndermek. Nereye yani? İstanbul'a, Ankara'ya, İzmir'e göndermek. Şimdi yine o zaman Rektörlük yapanlar bilir. Diyelim ki Sivas Üniversitesinden, Hacettepe'ye gönderdiniz. Zaten çocuk asistan yani araştırma görevlisi yani bir taraftan master, doktora yaparken diğer taraftan da sosyalleşme çağında. İşte kız arkadaşı var, erkek arkadaşı var neyse, orada da 5-6 sene kalacağına göre 5 sene sonra 6 sene sonra doktora bitmiş. Karşınızda iki tane genç evlenmişler hanım 8 aylık hamile, hocam işte hanımım Hacettepe'de, görüyorsunuz vaziyetini de müsaade ederseniz biz Hacettepe'de kalalım. Ne diyeceksiniz. Yani hayır buyurun gelin ben senin eşini de alayım Sivas'a deseniz, gelmiyor, hayır deseniz aileyi böleceksiniz. Şimdi 35'in durumu budur. Çünkü çocuk tam işte sınav kazanmış, araştırma görevlisi olmuş herkes gibi evlenip parklanacak yani sosyalleşecek, %70'i-80'i o dönemde evlenir. Şansınızdan sizin öbür asistanınızla evlendiyse iki tanesini birden kazanırsınız. Ama %90'i Ankara'da İstanbul'da İzmir'de sosyalleştiği için oradan birisiyle evlenir. Bunun böyle olduğunu bile bile kaldırdılar ve projeyi Türkiye'dekiler dışarı bakımından tamamen biz mülakatla göndereceğiz dediler. Sene de 50-60 kişi gönderdiler, düşürdüler 1000 kişiyi, öbürüne de 35'e yöneldiler. Bilmem hatırlarsınız belki öğrenci doktorant evleri filan inşaa ettiler, yürümedi, yürümüyordu, çünkü, yani 1995, YÖK'ün 14. yılı idi, geçmişteki tecrübelerle bakıp neyle yaparsak olur, neyle yaparsak olmaz, yerine mevcut ne yapıyorsa onun tersini yapmak sanki ayrı siyasi parti iktidara gelmiş gibi. Böyle bir şeyin içine girdiler elbette yanlış yaptılar, olmadı, yürümedi. Ciddiyet dediğim olay birincisi bu politika bakımından. Tabi söylediğiniz çok doğru asistan olan yani araştırma görevliliğine heveslenebilmesi için insanların kendi meslektaşlarının başka işlerdeki aldıklarından daha avantajlı istikbal vermemiz lazım. Ben Hukuk Fakültesini bitirdiğim zaman hakimler 800 lira maaş alırdı, araştırma görevlileri 400 lira maaş alırdı. Onun için kimse Hukuk fakültelerine asistan olmak istemezdi.

Prof. Dr. Oya Batum Mentеше: Her yerde böyle hocam...bende 450 lirayla girdim

Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Şimdi maalesef bu böyle devam ediyor. Şimdi siz en çalışkan öğrenciye daha dar imkanlarla gel asistan ol ve de çok zor olan bir işe yani araştırma görevlisi demek, bölümün hizmetçisi demektir. Çanta taşımaktan bilmem nereye kadar her şeyi yaptırırlar, size. Kimse de hakkınızı arayamazsınız, yani hoca bir defa sevmediyse yandınız, yani. Severse bilmiyorum. Yani sempatisi varsa yoksa çok zor bir iştir. İşte doktora yapacak, master yapacak. Hepimiz bu şeylerden geçtik. Ama bazı arkadaşlarımız nedense o geçmişteki sıkıntılarını unutuverirler çok gaddar olurlar asistanlara karşı araştırma görevlilerine karşı bazıları da olmaz. Şimdi yani demek istediğim hem uzun ve çetrefilli yoldur, hemde bir avantajı olmayan bir yoldur. Dolayısıyla gelmesi gereken gençler yeteri kadar rağbet etmiyorlar. Benim söylemeye çalıştığım, bu. Buyurun Hocam.

Prof. Dr. Halil İbrahim Ülker: Hocam çok teşekkür ederiz. Deneyimli eğitim sektörü içinde görev yapan birisi olarak. Şimdi frekansı yüksek sorunları sıralarsak Yükseköğretimde üniversiteye giriş, kimin hocalık yapacağını onları nasıl yetiştireceği biraz önceki konu, ders içerikleri, Yükseköğretimin finansmanı ve mezunların istihdamı, 5 tane ana problem var. Şimdi bunu tabi ki YÖK Başkanı ve YÖK üyeleri biliyor. Eski bir YÖK Başkanı olarak sizde biliyordunuz. Şimdi ne oluyor da bu sorunlar hiç konuşulmuyor. Oya Hocamın söylediği Yükseköğretim, öğretim elemanlarının özlük haklarından Program chat'lerinden hiç bahsedilmiyor da bir takım spekülatif kalemlerle uğraşılıyor. Neler yaşadınız, bir kaç anımızla beraber, bir rica edeyim, ani nedir bu küçülmeyen zorluklar?

Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Efendim birincisi belli şu, mesela YÖK Başkanlarından örnek vereyim. Sayın İhsan Doğramacı bende Hacettepe'denim. Bizim Rektörümüzle sonra başka rektörlerimizle geldi. Türkiye'de Yükseköğretimin en iyi bilen adamlardan biridir, dünyada da Yükseköğretimi en iyi bilen adamlardan biridir ve bütün hayatı da liyakat ve Yükseköğretim üzerine geçmiştir. Başka kafa yorduğu şeylerde var, çünkü gerçekten olağanüstü bir adam. Yani belki Türkiye'nin şu anda en zengin adamı olmuştur. Tepe'leri kurmuştur vs o tarafı bir tarafa bırakıyorum. Ama ben 7 sene Rektörlüğüm süresince başka bir konu tartıştığımızı görmedim üniversitelerin sorunlarından başka, hiç bir zaman. 11 yıllık Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı dönemimde her hangi bir tebliğ, kamuoyuna beyanat, Rektörler Komitesinin görüşü, böyle şey hiç olmadı. Çünkü iş o kadar büyük, o kadar ciddi ki yapmak istiyorsanız devasa bir görev var önünüzde, bunun idraki içindeyseniz. Önünüzde işte yeni üniversite kurulmuş, öğretim üyesi yetişecek, araştırma geliştirme var hocaların örnekleri var. Mesela şunu söyleyeyim. Tansu Çiller Başbakanı. Rektörlere bir yemek vereceğim dedi. Şurada Gölbaşı'nda maliyenin bir yeri vardı. Orayı severdi, orada yemek veriyor. Gittik işte yemekler yendi, bir konuşma yaptı çekti gidiyor. *Bir dakika Sayın Başbakan dedim. Durdu siz dedim öğretim üyesisiniz. Mum dibine ışık vermez derler. Öğretim üyesi Başbakan oldu diye sevindik, yüzümüze bile bakmıyorsunuz, siz böyle çekip gidecek misiniz, Dedim. Buyurun oturun* dedi. İşte o sırada bir profesör emekli olduğu zaman Babıali'deki katip nasıl emeklilik maaşı alıyorsa profesör de öyle emekli maaşı alıyordu. Yani 1'in 4'den emekli oluyordunuz. Hiç bir tazminatınız emekliliğe yansımıyor, 1994 yılına kadar. Bunu koydum önüne, *"sizde yarın emekli olsaydınız, arkadaşlarınız emekli olduğu zaman Boğaziçi'nde Öğretim üyesi Profesör olma yerine Başbakanlıkta Büro şefi olarak 1'in 4'den emekli olan ne alıyorsa onu alıyorum". "Nasıl olur Efendim" "evet o'nu alıyorum" dedim. Döndü Maliye Bakanına dedi ki; "bunu not alın bakalım ben bunu öğrenmek istiyorum."* Oradan başlamıştır tazminatların emekliliğe yansması, çünkü geçinemeyen hocalarımız var. Rahmetli Ercüment Kuran, isimde vereyim. Dikmen'de oturuyordu, ev kirasını ödeyemiyordu, emekli olduğu zaman. Örnek ver dediniz veriyorum. Namuslu bir Profesördü. Tarihçiydi. Kardeşi de Boğaziçi Rektörüydü. Yani Profesör Dekan olmuş bir adam Hacettepe'de, Dikmen'de oturmak durumunda kalıyordu. Ankaralılar bilir Dikmen'i o kadar da yani sosyetik bir semt değil. Ama orada oturuyordu. Şimdi nasıl bilmiyorum ama Dikmen hala da değil bence oturanlar varsa özür diliyorum. Ucuz bir yer daha ucuzdur. Evler daha ucuzdur, en azından. Ama yani Ercüment Hoca geçinemiyor. Şimdi neden? Çünkü bir anda aşağı yukarı

tazminatlara %100 %125 zam düşünürseniz, yarı yarıya inmiş oluyor. Zaten emeklilikten dolayı olan var vs bu durumdaydı. Şimdi yani mesele diyalog, yönetenlerin diyalogu, adamdan nefret edebilirsiniz, siyasetini sevmiyebilirsiniz. Ama diyalog kurmak zorundasınız. Sorunları yansıtmak zorundasınız. Yoksa çekilin siyasi partiye girin siyaset yapın. Benim yanılıp yaptığım gibi, ama siz oturupta bunu beğenmedim dersiniz olmaz. Mesela, bir örnek; Hükümet değişmiş. -Şimdi ki YÖK Başkanı için söylemiyorum.- Bir tebrik telgrafı çektiniz mi, demişler. Yani Anayasal kuruluşlar arasında bu bir nezakettir. Rektörünüzün diyelim ki süresi yenilendi. Rektörlerden bir telgraf gelir bir Tebrik gibi. Hükümet değişmiş. Şimdi o zaman ki YÖK Başkanının verdiği cevap tasvip etmiyorum ki telgraf çekeyim. Çık tasvip etmiyorum de politika yap. Yani senin ona telgraf çekmen temsil ettiğin camia ile ilgili diyalog kurman için bir nezaket olayı.

Şimdi olay bu, bunu yapamadığınız sürece sürekli kavga edersiniz ve bir şey de elde edemezsiniz. Sorunlarınızı anlatmak şansını imkanını zeminini yitirirsiniz. O zaman da hiç konuşulamazsa hiç bir sorun halledilemez. Korkuyla zorla kamuoyu yani gidip hükümetin kafasına mı vuracak, şunu sen yapmamışsın, YÖK şikayet ediyor bundan diye. Oturup anlatacaksınız. Şunlar şunun için doğru şunun için yanlış diye. Bir anlamazlar, iki anlamazlar ama üçüncü de anlarlar. Yeter ki siz bıkmadan o görevin gerektirdiği rolü oynamaya devam edeceksiniz. Ha beğenmiyorsanız rolünüzü, o rolü bırakacaksınız. Bu çok önemli yani sorunların kendi sorunlarımızın camia olarak tartışılması ha öğretim üyesi çeşitli konularda fikir söylemez mi? Tabi söyler. YÖK söylemez mi? Tabi söyler. Ama bunu da söylemenin yeri, zamanı, zemini vardır. Sayın Demirel'in bir tabiri var. "*Minareden konuşmayalım*" diye, oturup konuşalım yani sesizce birbirimizi anlarız. Ama ben beyanat verdim. Siz beyanat verdiniz. Bu bir iddialaşma oldu bugün siyasi çekişme haline dönüşür. Bu da iki tarafa zarar veriyor. Buyurun canım.

Soru: Sayın hocam sanırım siz sevmediğiniz siyasetin içinde 8 yıl bulunarak bu sevgisizliğinizi biraz perçinlemiştiniz. O anlam çıkıyor. Ama öyle anlaşılıyor ki yani öyle gözüktüyor ki gençlerin durumu yani bizlerin durumu da çok iyi değil. Niçin iyi değil? Biz zaten lise de o 500 soru etrafındaki ÖSS sisteminden çıkıp üniversiteye geliyoruz. Ben Atılım Üniversitesine gelmeden önce Bilkent Üniversitesinde öğrenciydim. Çok kısa iki olay anlatmak istiyorum. 2004 yerel seçimleri sırasıydı sanırım. İzmir'den Ankara'ya gelen bir arkadaşım bana şunu sordu. "*Bu seçim İzmir'de de var mı dedi? Bende Yok hayır biz İzmir Belediye Başkanını da Ankara'dan seçiyoruz dedim. Peki teşekkür ederim*" dedi. İkincisi ben her sabah bir Cumhuriyet bir Zaman ve bir Hürriyet gazetesi alıyorum. Bunların üçünü almamın sebebi kafamda bazı şeylerin şekillenmemesi değil, kim ne diyor, Onu öğrenmek için. Aynı arkadaşım, *Ben dedi babamın ofisinde sürekli resmi gazete diye bir şey duyuyorum, acaba bu Cumhuriyet gazetesi, bu siyah beyaz gazetede resmi gazete midir?* Şimdi durum bu kadar içler acısı, tabi bunlar çok uç örnekler, ama yani tecrübenizden faydalanan için soruyorum. Üniversitelerde siyaset yapılmasına niye karşı olduğunuzu anlayamadım. Çünkü işte 12 Eylül, 12 Mart korkutmuş olabilir bizleri ama ben sağcıysam arkadaşım solcuysa burada kantinde tartışmamız demek, dışarıya çıkıp birbirimizi öldürmemiz anlamına gelmiyor artık, yani eskiden öyleydi ama şimdi gelmiyor. Bir sosyalistle bir liberalin 4. sınıf öğrencisi iki kişinin tartışmasını 1. sınıftaki bir kardeşimiz dinlese ve ondan bir şeyler öğrense sanırım kimse zarar görmez veya biz artık ortak çıkarlarımızda örneğin 14 Nisan'da Cumhuriyet Mitinginde CHP'lisi, MHP'lisi, DSP'lisi, SHP'lisi, ANAP'lısı fark etmez, kim olursa olsun, el ele tutuştuk ve bir meydana çıktık. Artık değişti bazı şeyler, 27 senede çok şey değişti. Bu durum böyleyken siz hala üniversitede siyaset yapılmaması tezinizin arkasında mısınız?

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Efendim şimdi keşke sizin dediğiniz gibi olabilse, yani Tandoğan Meydanındaki mitinge vs zaten o örnek değil biliyorsunuz, o üniversite dışında olan bir şey ona hiç kimse karşı değil. Bende karşı değilim herkes fikri. Yani biraz önce söyledim bugün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak üniversite öğrencisi de, üniversite dışında benim fikrime göre istediği siyaseti yapabilir. Benim söylediğim, şu şimdi düşünabiliyor musunuz?

Mesela öğrenci dernekleri yerine işte A partisinin öğrenci derneği, B partisinin öğrenci derneği, C partisinin öğrenci derneği kuruldu. Kardeşçe yapabilseler, bende memnun olurum ama ben dışarda da görmedim, böyle bir şey. Zannetmeyin ki bu siyaset, siyaset yapma işte Avrupa şöyle serbest, Amerika böyle bilmem ne; hayır böyle bir şey yok. Hiç bir Amerikan üniversitesinde hiç bir İngiliz üniversitesinde siyasi parti dernekleri yok. Biraz önce arz etmeye çalıştım. İleri de belki daha kolay anlayacaksınız. Delikanlılık demek, genç kız demek o kadar öyle her zaman rahat rahat oturup belli meseleleri konuşmak gibi siyaset konuşmak demek değil. Kolay değil bu yaşta, ve bu dünyada da yok. yani şimdi hatta o kadar yok ki Avrupa Rektörler Birliği diye bir birlik var, Sayın Rektörümüz bilirler. 700-800 belki Avrupa üniversitesi üyedir. Oraya giderseniz, oranında bir seçimi olur, yönetim kurulu vardır. Genellikle birisi diyelim ki başkan değişecek, süresi bitmiştir, toplanırsınız. Size orada derler ki işte Yönetim Kurulu Başkanı değişiyor, başkan değişiyor. Girmeden önce kulağınıza bazı şeyler fısıldarlar, işte *“başkan yardımcılardan birinci sıradaki başkan olacak”*. Sonra Başkan olmak üzere birinci yardımcı şu tensip edilmiştir, ne diyorsunuz diye, Rektörler onaylarlar, seçilmiş olur. Zabit, rektörler tarafından yapılan seçim sonrasında birinci başkan falan başkan seçilmiş diye geçer, zapta. Hiç öyle seçim filan yapılmaz. Seçimi onlar şimdi sendikalarda bile bu hale getirmişlerdir.

Dünya, sorunlarını çözdükçe dikkat ediniz eski grevler yok dünyada. Neden? Yasa belirliyor. Alınan mal belli, üretilen belli, kazanılan belli sendikayla yönetim arasında bir anlaşma yapılıyor olay bitiyor. Yani zannetmeyin ki kantinlerde filan veya sınıftan çıktığınız zaman bol bol siyaset konuştuğunuzda, siyasi meseleyi çözeceksiniz. Zaten bu konuşmanıza kimse bir şeyde demez. Benim söylediğim örgütlü siyaset yapmadır. Yani A partisi işte başkanı B partisi başkanı C partisi başkanı o başkanları da zor zabt edersiniz. Bunları biz yaşadık, Türkiye’de. Benim gençliğimde de bunlar alabildiğine politika yapıldı. Ben 27 Mayıs’ta da fakülte 3 sınıftaydım. Hangi arkadaşlarımızın hangi şartlarda neler çektiklerini 1968 kuşağının ne kadarının mezara ne kadarının hapis haneye gittiğini benim söylememe gerek yok. Onun için benim gönlüm bu gençlerin böyle harcanmasına razı olmadığı için örgütlü siyasetin üniversite de olay çıkarması bir şeyden korktuğum için değil, ben neden korkacağım bu yaşta, ben artık üniversite içinde değilim ki korkayım. Benim korkmam gençlerimizin kendi geleceği için, gençlerimizin kendi canları için, keşke böyle bir gençlik olabilse ben görmedim. Dünyanın en gelişmişliğini iddia eden İskandinav ülkelerinde bile öyle öyle bir siyasetin siyasi kurul olarak üniversite içine girdiği bir şey organizasyon ve işleyen bir sistem yok. Onun için söyledim.

Soru: Hocam, YÖK üniversitelere neden “zorunlu öğretim üyeleri yetiştirme” zorunluluğu getirdi?

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Şimdi tabii bu arada böyle bir şey koyduğunuz zaman bile imkanını hazırlayacak. Mesela öğretim üyesi yetiştir derken istediği kadroları verecek. Yani araştırma görevlisi kadrolarını verecek. Oralara yeteri kadar genç, işte sizlerin mezun olanlardan öğretim üyesi olmak isteyenler yeteri kadar başvuracak. Ona göre kadrolar yapılacak, buna göre olacak. Aksi takdirde biraz önce söyledim, yani kaygınızı birinci plandaki kaygınız üniversiteleri daha ileriye götürmek olmazsa başka şeylere kafa yorarsanız, bunlar öncelik olamıyor, yani yapmayında demiyorum. Hiç kimseye hangi üniversiteye girseniz biri öğretim üyesi yetiştirmeyim demez. Ama yetiştirin demekle de olmuyor, çünkü onun zeminini hazırlamanız lazım. Yeteri kadar kadro vermeniz lazım. Araştırma görevliliğine bu işi isteyen gençlerin heves etmesi lazım. Oya hanımın söylediği yani ücretiyle istikbaliyle orada kendisiyle özdeşleşen bir istikbal görmesi lazım ki başvurabilsin. Bütün bu şartları hazırlamakla olur. Yoksa yetiştirin demekle yetiştiremezsiniz. İmkanlarını da vermiyor, Çünkü. Ayhancığım.

Prof. Dr. Ayhan Tan: Evet. Teşekkür ederiz zahmetlerimiz için ve bilgiler için. Şöyle konuşmadan alıntılar içinde nüfusun Güney Kore’yle beraber başladığı bir düzeyde, yarı yarıya bir eğitim Yükseköğrenim oranı çıkıyor. Şimdi bunu örnek alarak Türkiye’de

üniversitelerin kurulması işte 500 bin nüfusa bir üniversite açılması olan güzel oturan bir teşhis koydunuz. Ama bakıyoruz, vakıf üniversiteleri yeni bir kurumsal anlamda olay 10-15 yıl içinde ve bugün 25-30'a yaklaşan yeni kurulacak olan vakıf üniversiteleri var ve öyle çelişkili durumlar var ki, bir yandan buna uğraşalım deniyor, işte öğretim üyeleri yetişsin deniliyor. Ancak nüfusumuzun hala veya okuyan Yükseköğretimde %5-6'sını geçen bir orana kavuşamadık. Vakıf üniversitelerimizdeki öğretim kadrosu birleşik katlarla ilgili henüz yetişmedi, ama bizler öbür taraftan yerine eksiklik giderildi. Burada da aynı şeye katılıyorum, yenilerin yetişmesi bizleri de yeniledi. Araştırma Görevlilerinin sayısının artması ama öbür yandan benim sorum orada YÖK eski başkanı olarak, Milli Eğitim Bakanı olarak, YÖK %6'lık bir oranı aşmak için Vakıf Üniversitelerini hala pek olumlu bir şekilde ele almıyor gibi geliyor bana. Niye kontenjanları arttırmıyor? Niye yurtdışına 1-1.5 milyon milyar doları akıtıyor. Amerika'yı gayet iyi bilen bir kişisiniz. Buralarda kontenjan sıralarımız boş, hocalarımız boş, boş derken yeterli miktarda verebileceğimiz öğrenci alabileceken YÖK'ün bu tutumu içinden gelen biri olarak şu anda dışardan gördüğümüz nasıl bir çelişkiyle bunu nasıl bir yorumla söyleyebilirsiniz. Benim sormak istediğim kısaca bu.

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Teşekkür ederim. Şimdi değerli arkadaşım çok önemli bir konuyu benim biraz üzerinde fazla durmadığım bir önemli konuyu dile getirdi. Çünkü bir vakıf üniversitesinde bulunduğumun farkında olarak vakıf üniversiteleriyle ilgili bazı problemleri doğrusunu isterseniz, Sayın Rektörün ve Yöneticilerin önünde tartışmak istemedim. Ama bu konu çok önemli, şunun için önemli benimde mütevelli heyeti üyesi olduğum bir vakıf üniversitesi var. Mesela diyor ki üniversite, "*ben şu konuda şu kadar daha öğrenci almak istiyorum*". "*Hayır alamazsın*" diyorlar. Eee peki sen başvuran öğrencinin sadece %11'ni, 4 yıllık lisans eğitime tabi tutabilecek bir kapasiten var. A üniversitesi okutacağım diyorsa niye hayır diyorsun. Benim YÖK başkanı olduğum dönem için örnek vermek zorundayım, özür dilerim kendimden örnek verdiğim için. 10 günlük filan YÖK Başkanıydım şimdi diyorum ki üniversitelerden teklifler geliyor. Şimdi 7 sene Rektörlük yapmış bir adam olarak bu teklif önce bölümde konuşulur, sonra fakültede konuşulur, sonra üniversite de konuşulur. İşte teklifine göre ya yönetim kurulunda ya senato da sonra da YÖK'e bildirilir. Şimdi siz YÖK'te oturmuşsunuz. O zaman 21 kişiydi, şimdi 9 kişi, hangi yetkiyle belki sizin 3-4 misliniz sayısındaki öğretim üyelerinin tartışıp, o şartları da bilen öğretim üyelerinin size gönderdiği teklife hayır diyorsunuz. Bu bana hiç mantıklı gelmedi. Onun için bir iç genelge neşrettim, hala orada duruyor, kaldırmadıysa, dedim ki üniversiteden gelen tekliflere evet diyorsanız olumlu cevap veriyorsanız, benim imzalamama gerek yok. İki yardımcı, iki YÖK Başkan vekili imza eder gönderir. Benim haberim olmasına da gerek yok. Hayır dediğiniz her teklifi göreceğim. Benim yönetim tarzım buydu yönetim üslubum buydu. Mantığım da şuydu. Bir çok öğretim üyesinin olumlu görüş bildirdiği kendi üniversitesiyle ilgili bir kararı, ben hangi bilgiyle onlardan daha iyi bildiğimi iddia edip buna hayır diyebilirim. Bu mantığı benimseseler yeter. Yapılan işler yanlıştır. Şimdi siz öğretmiyorsunuz, kapasiteniz yok, çocuklar dışarda, her bir öğrencinin okuması çok önemlidir. Kendi çocuğunuz olduğu zaman anlarsınız, dışarda kalan. Yada her genci kendi çocuğunuz gibi kabul etmek gibi bir insanlık idealine ulaştıysanız, ne kadar önemli olduğunu anlarsınız. İkincisi şimdi ben profesyonelliğe hayran olan bir adamım, profesyonellik. Öğretim üyeleri profesyonel adamlardır. Şimdi Sayın Rektörünüze desem ki mühendislik fakültesinin her bölümüne 200 kişi daha alacaksınız. İlk önce söyleyeceği şey şudur. Benim buna "*uygun laboratuvarım var mı, öğretim üyem var mı, vs., eğer 50 kişi daha 10 kişi daha şu bölüme alın diye yazıyorsa zaten profesyonelliği gereği onu hazırlamadan sana yazmaz. Bunu anlamak lazım. Yani siz profesyonel anlamda yetişmiş bir öğretim üyesinin dersini alıyorsanız, sınıfınız kötü olabilir, anfiniz hiç olmayabilir, ağaç altında bile size onu öğretir. Ben bunu anlamıyorum. Ha niçin ağaç altında dedim? Çünkü durdurmaz yöneticisini. Ben 7 sene rektörlük yaptım, sizi irite eder. Benim laboratuvarımda şu eksik sınıfta söyler, kokteyl de söyler, yemekte söyler, sizi rahatsız eder yani, peki ben burada rahatsızım ben burada eksikim var, bunu tamamla deriz, üniversitenin yöneticisi olarak. Dolayısıyla bu profesyonel insanlardan gelen tekliflere çok iyi değer vermek lazım. Yani o hazırlık olmasa o teklif gitmez zaten, kimse o profesyonel adama daha üstün körü bir eğitimi yaptırma hakkına sahip değildir. Onun profesyonelliğine sığmaz. Bunu bilmek*

lazım. Bunu bilmek için üniversiteleri ziyaret etmek lazım. Görmek lazım, öğrenciyle görüşmek lazım. Bana telefon bağlama diyen YÖK Başkanları var. O zaman oturun orada, kapıyı da kilitleyin keyfinize bakın. Olmaz, yani politika dedi de arkadaşımız politikanında insana öğrettiği bazı şeyler var böyle. Şimdi bakın. Bir şey anlatmak istiyorum. Ben yeni milletvekili oldum veya bir kaç sene sonra mıydı, Sayın Demirel'de Cumhurbaşkanı seçildi, Sayın Özal vefat etti. Bu arada belli bir süre politika da geçti zannediyorum. Bir gün bir partili bana birisini getirdi, mecliste milletvekilim. Adam bir köyünden benim seçtiğim bölgenin, inşaat işçiliği yapıyor, hanımı kaçırmış, üç tane de çocuğu var, akrabası yok. Köyde bakanda yok, partiye gelmiş, o da almış bana getirmiş. Ne istiyorsunuz dedim. Dedi ki işte çocuk yurduna alınmasını istiyoruz, kimsesizler yurduna. Vali'yi aradım, vali peki dedi. Döndü adama tamam dedi bana getiren politikacı, adam ağlıyor. *"Niye ağlıyorsun, işini hallettik işte"* dedi, bana adamı getiren politikacı. Ben de, *"Peki bırak ya ağlasın, senin iş dediğin adamın çocuklarını adamdan ayırıyorsun"*, dedim. Manzarayı düşünebiliyor musunuz?

Biraz sonra, bir davetiye vardı, Çankaya'ya gitmem gerekiyor, saat 5'te. Şimdi gittim oraya her zaman benim de içinde bulunduğum YÖK Başkanırken, böyle Türkiye'nin ellerinde bardakları keyiflerindeler. Bende köşede böyle bakıyorum. Ama her halde yüzüm çok fena ki, Demirel geldi dedi ki; *"ne oldu keyfin yok hoca"* dedi. Dedim ne keyfim olacak. Biraz önce vatandaşın böyle böyle oldu yani adamın çocuğunu yurda yerleştiriyoruz. Sizin eski politikacılarından biri bize diyor ki ne ağlıyorsun diyor adama, adam çocuğunu veriyor. Ağlamasında ne yapsın. Bak dedim bunlara bende bunların içinde bunlar dedim saat 5'i bir dakika geçirmezler. Evlerine gider ya böyle kokteyle gelirler ki .keyiflerine bakarlar. Ama vatandaşın durumu da bu. Politika adama bunu öğretir dedim. Onun için her bir öğrencinin bilmemesinden bilememesinden okula gidememesinden daha rahatsız olduğunuz gün adam olmuşsunuzdur, yönetici olmaya layık bir adam haline geldiğinizdir. Aldırmadığınız gün, bir gün orada oturmamanız gerekir. Benim anlayışım bu.

Prof. Dr. İsmail Bircan: Sayın Bakanım çok teşekkür ediyoruz. Siz demin altını çizdiniz. Yükseköğretimin temel sorunlarından bir tanesi yönetim sorunu, ama bakıyorsunuz ki son 3 dönemdir YÖK'le Bakanlık ve Hükümet arasında bir diyalog yetersizliği yaşanıyor. Bundan üniversiteler zarar görüyor. Türkiye'nin kalkınmasına yüksek nitelikli insan gücü yetiştiren sistem zarar görüyor, neleri değiştirelim ki diyalog her dönemde siyasi görüşler farklı olabilir ama önemli olan yasal mevzuat çerçevesinde her dilimin her kamu kuruluşunun görevini en iyi şekilde yapmasıdır. Neleri değiştirelim ki bu sistem sürekli hale gelsin diyalogsuzluk kalsın?

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: şimdi çok zor bir soru tabi sorduğunuz. Keşke cevabını bilebilsem. Ama bilebildiğim kadarını söylemeye çalışayım. İlk önce biraz önce arz ettiğim gibi belirli yönetim görevinde bulunan insanlar anayasal ve yasal yetkilerini çok iyi bilecekler. Ben şahsen yedek subaya gittiğim zaman bile içindeki kanunu bile okudum, yani ben şimdi teğmen olarak asteğmen olarak görevlerim nedir, yetkilerim nedir? Önüne gelen beni hazırlamasın filan diye. Şimdi bunu çok iyi fark edip, o idrak içerisinde olursanız, bence mesele %50'ye yakın halledilmiş demektir. Yani ilk önce benim işim ne ben buranın dekanıyım. Dekan ne yapar şunu yapar. Kanuna göre hakları ne görevleri ne, işte bir sürü insan bu kadar pahalı bir şeye yükseköğrenim için çocuklarını yetiştirmişler, bana göndermişler. Şimdi ben bu çocukları nasıl daha iyi yetiştiririm. Şimdi bu sorumluluğu hissedebiliyorsanız, şu veya bu eksikliklere rağmen görevinizi %50 götürme şansına sahipsiniz demektir. Şimdi bunun içinde diyelim ki Rektör bana şunu dedi; *"Ya ben bu adama zaten oy vermediydim, beni sürenin sonunda belki alır, ara sıra kabadayılık yapayım da bilmem ne,"* bakın tamamen saptınız. Yani görevinizle alakalı olmayan şeylere saptınız. Halbuki daha iyisini daha iyisini yaparsanız. Rektörün yerine geçmek istiyorsanız da yolu odur. Kavga ederek değil. Muhalefet katılımı yaparak değil. Yani şunu arz etmeye çalışıyorum. Bütünüyle herkes kendi görevini bir yapabilse, harbiyeden bugün mezun olan ben Genel Kurmay Başkanı olsam diye başlıyor. Hukuk Fakültesi staj yapan mezun ben Yargıtay Başkanı olsam şöyle ekerim, böyle biçirim diye başlıyor, öyle değil. O zamana

kadar yaklaşın bakalım; Ne tecrübeleriniz olacak, ne bilgileriniz olacak ve neyi halletme kapasitesine sahip olduğunuzu biraz anlama şansına sahip olacaksınız. Bence en önemli konulardan birisi bu. Yani biz millet olarak tartışmayı seviyoruz, reaksiyonel olmayı seviyoruz ve ilk önce kendi işimizi yapalım demiyoruz. Bakın çok enteresandır. Kişisel olarak şurada bir arkadaşınız, bir başka arkadaşınızın portföyünü bulsa %99 getirir, idareye verir, birisi portföyünü düşürmüş, hüviyeti varsa götürür verir. Gayet doğal bir biçimde, yani özel alanda ahlaki olmak ahlak sahibi olmak etik sahibi olmak her zaman toplumsal yükselen değerlerimizden biridir. Ama sorun, diyelim ki kaç tane tüccarımız vergisini doğru dürüst veriyor, veya biri dese ki konuşurken; ya benim bu sene muhasebecim çok iyi gitti. Şu kadar ödeyecektim ama şu kadar ödüyorum, hiç kimse ayıplamaz. Kamudan çalışıyorsanız, kamuya kazık atıyorsanız, ahlaksızlık sayılmaz bu.

Şimdi ben Beysukent tarafında oturuyorum. Sabahleyin o yol, 4'er şerit olur. Bazen tamir için kenarda şeritin birini ikisini kesiyorlar. Yaşı, eğitimi, kalitesi ne olursa olsun her gelen o iki şeride öne geçmek için, sollayıp gelip gelip gidiyor. Orada bir trafik başındasınız, dünyayı söyleyin, belki çoğu dil bilen bilmem filan akademisyenler filan oturuyor, çoğuda bizim Hacettepe'li. Hiç önemli değil oraya girip girmemek, bunların hiç birisi hiç kimsenin özel hayatında beş kuruşuna tenezzül etmez. Ama adamın zamanın çaldığının idrakı içinde değil. Alışmamış. Yollar genişledikçe kaza çoğalıyor. Niye, her gelen süratli. Geçen gün Ankara Vali'siyle konuşuyordum. Bir gün gelin benimle, Beysukentten binelim, Ankara'ya geliyor. 4 yollu şeritli yol oraya 50 yazmışsınız. 50'den vazgeçtim. 90 mı şehirlerarası yolda, eğer bir tek kişi 90'na uyuyorsa ben bir daha araba kullanmıyorum. Geçen gün iki tane polisi görevlendirmiş, bir tek kişi yok. 100'le 110'la gidiyorsunuz. Beyefendi cipine binmiş size far yakıyor, boyuna. Biz böyle milletiz. Kamudan olunca mesele yok, adam ölüyor mesele yok. Şimdi tabi burada o idrakin içinde olma olayı var, gerek özel yaşantısında gerekse kamu hayatında, bunu ne zaman verebiliriz, nasıl verebiliriz? Doğrusunu isterseniz çok zor bir soru hocam bilmiyorum.

Soru: Ben İngiliz Dili Edebiyatı 2. sınıf öğrencisiyim. 2 yıl sonra İngilizce Öğretmeni olacağım. Benim sorum, siz Yüksek Öğretim Programından bahsettiniz, peki iyi bir üniversite için neler gerekli, bunu bir anlatırsanız sevinirim.

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Tabi şimdi üniversiteli hayat hiç zor olmayan bir şey. İyinin de iyisi var. Şimdi Hacettepe'yi kuran Doğramacı'nın...

Soru: ...Türkiye Üniversiteleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Evet yani şunu demek istiyorum ki ilk önce onu söyleyeyim. Hacettepe'yi kuran Doğramacı'nın bir lafı var. "*İyi yer, daha iyi yer, en iyi yer*". Dolayısıyla her zaman bir yarış olacaktır bilimsel hayatta, daha iyi üniversite olmak için dolayısıyla yalnız ben şuna inanmıyorum. Yani Türkiye'de de, dünyada da işte bazı özel kuruluşlar şu üniversite çitası şurada bu üniversitenin çitası burada filan bunu fazla büyütmemek lazım. Biz ilk önce çocuklarımızın hiç olmazsa belli oranda işte %50'sini, 40'nı, Yükseköğretimden geçirelim, daha bunun peşinde. Türkiye'yi dünya ile mukayese ettiğiniz zaman tabi bazı şeyler var. Ama şuna da inanmıyorum. İşte efendim ilk 500'e giren Türk üniversitesi yokmuş filan bunların ne o 500 belli ne de onu seçenler belli, bunlar böyle yarı reklam mahiyetinde özel kuruluşların palavraları, dolayısıyla her üniversite elinden geldiği kadar öğrencisini daha iyiye götürecektir. Bu nedir? Elinden gelme demek. Her türlü bilimsel çalışmaya uygun zemini hazırlamak, işte yurduyla sınıfların ışıklandırılmasından ısıtılmasına kadar, gelişine gidişine yemeğine şusu busuna kadar yapabildiğinin en iyisini yapmaya çalışmak. Burada tabi ki işte biraz önce söylediğimiz o GSMH'dan yani ülke elde ettiği hasıladan bunun önemini idrak ederek onlara yeteri kadar ayırması bütçeden ayırabilmesi özel kesim veyahutta vakıf üniversitelerinde de mümkün olduğu kadar onların en azından anayasa'ya göre devletin yapması gereken işleri yaptıklarına göre hiç olmazsa o bilmem ne sıralamasında %40 filan değil. Ben olsam mevcut masrafın yarısını devletçe karşılarım, Vakıf üniversiteleri için. Bunu samimiyetle söylüyorum.

Çünkü zaten devletin görevi bu. Demek ki sen yeteri kadar açıp okutamadığın için sana yardım edenler çıkmış. Biraz evvel Ayhan arkadaşımızın sorusu onun için çok önemliydi. Bunları teşvik etmek lazım. Bırakınız köstek oluyorsunuz. Şunu ben okutacağım diyor. Şu kadar adam alacağım diyor. Hayır alamazsın diyorsun. Halbuki iftihar edeceksiniz, teşvik edeceksiniz. Daha fazla alın, daha fazla genişleyin. Bunun içinde yalnız manevi bakımdan değil, maddeten de teşvik edeceksiniz. Yani %50 cari masraflarını karşılayacaksınız, devlet bütçesinden, buna Türkiye'nin gücü yeter. Türkiye'nin gerçekten bugünkü geldiği ekonomik düzen itibarıyla söylüyorum. Buna fazlasıyla gücü yeter işte bu şekilde daha iyi yapacaklar. Ben YÖK Başkanı olduğum zaman veyahutta olmadan önce YÖK bütçeleri sabahın 06:00'sını bulurdu. Doğramacı'ya kızanlar, bağırانlar, çağırانlar arkadaşlarımız hatırlar. İlk YÖK Başkanı olduğum zaman ben bütçe komisyonunda bir konuşma yaptım dedim ki; *Beyler, benim arkadaşlarım kendi alanlarının en zirvesinde adamlar öğretim üyesi demek bu demek. Bunlar ne yapacaklarını biliyor. Siz paradan haber verin. Siz şimdi bize paramızı verin, gelecek senede benden sorun dedim. Bir sıkıntınız varsa üniversiteler hakkında* saat akşamın 7:30'ydu, YÖK bütçesi bitti, tarihinde yoktur. Hakikaten bir şey söyleyen olmadı. Önümüzdeki sene dedi ki işte karşınızdayım buyurun dedim bir sıkıntınız var mı? Daha evvelde işte YURTKUR Başkanını filan aradım. Bunların en çok şu hemşehrimi bilmem yurda al bunu alma gibi şeyler yaparlar onun dışında milletvekilleri öğretim kalitesiyle fazla bir şey bilmez. Dolayısıyla olay 8:30'da 9:00'da bitti. Yani olay şudur. Üniversite en iyi yapacağını benim söylememe gerek yok. Buradaki hocalarınız benden fazlasıyla bilir, yeter ki ellerine imkanı verin, maddi imkanı verin, istediklerini verin. Yapacağız dedikleri şeyleri de bırakın yapsınlar. Yapmayacağı şeyleri zaten teklif etmezler.

Soru: Son bir soru daha alalım.

Soru: İki sorum olacak size. Üniversitelerde yabancı dille eğitim vermeyi ne kadar sağlıklı buluyorsunuz, ve hazırlık sınıflarının olması ilk sene de çok sağlıklı mı? Bir diğer soru ise Türkiye'de tartışılıyor. Bunlar belki birer komplo teorisinden ibaret ama dış destekli vakıfların Türkiye'de kurdukları üniversiteler tartışılıyor. Örneğin SOROS'un kurduğu üniversitelerin Türkiye'de olduğu söyleniyor. Bununla alakalı bir korunma kullanılabilir mi? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Şimdi ilk önce şunu söyleyeyim veyahutta sondan başlayalım. Benim bildiğim kurulan vakıf üniversiteleri bugüne kadar, eğitim yapan vakıf üniversiteleri kaynakları belli Türk Vakıfları, ama elbetteki bazı teşebbüsler bu konu da oluyor. İşte SAROS SOROS bunlardan en meşhurlarından birisi, üniversiteden çok siyasi konularda faaliyette bulunduğu söyleniyor. Ama bir Galatasaray Üniversitesi tartışması olmuştu, ben YÖK Başkanırken. Galatasaray'ın bile Vakıf Üniversitesi olmasına benim mani oldum açıkça bununla da hep gurur duyarım. Çünkü o zaman bize şunu söyledi Fransızlar, *"siz üniversite yönetmesini bilmezsiniz, biz kurarız, buradan hoca göndeririz"*, benim cevabıma Demirel hala bana rastladığı zaman takılır dedim ki; *"Bir kaç evde kalmış Fransız kızının öğreteceği öğretim üyesine de ihtiyacımız yok, Fransızca'ya da ihtiyacımız yok. Onu fazlasıyla zaten Galatasaray kendi kültüründe yetiştirmiştir, vardır"* dedim.

Dolayısıyla bu vakıf üniversitelerinin dışarıdan kuruluşları konusunda çok dikkatli olmak lazım. Bu her zaman denetimle olabilir. YÖK'ün o konuda da biraz yaya kaldığını görüyorum, ben olsam Denetleme Kurulu Üyelerini 2-3 misline çıkarırım. Hiç olmazsa her üniversite yılda bir defa mutlaka denetlenmelidir. Denetleme demek gelip teftiş etmekten ziyade üniversitelerin yöneticileriyle oturup neler olup bittiğini anlama bakımından önemli, beraberce neler yapabiliriz bakımından önemli, dolayısıyla buna dikkatli olma değil. Ama benim bildiğim şu anda kurulmuş olanlar arasında dışarıdan destekli bir vakıf üniversitesi yok. Gelecekte neler var onları bilemiyorum doğrusu, ama dikkatli olmamızda yarar var. Öteki sorunuz neydi?

Soru: yabancı dil ile ilgili

Prof. Dr. Mehmet Sağlam: Sayın rektör ve arkadaşlarımla yemek yerken konuştuk ben YÖK Başkanırken çok enteresandır. Boğaziçi ve Orta Doğu rektörleriyle bir toplantımız oldu. Çünkü bazı dil hocaları mesela bir tane Boğaziçinde 4-5 tane dili anadili gibi bilen hoca o konuda kitaplar yazmış hoca. Buna karşı çıktı, dedi ki; “Türkçe *yapmalıyız biz eğitimi, dili öğretmeliyiz*” dedi. Sonra ben bu iki rektöre görev verdim. Dedim ki buna bir çalışın bakalım siz başından itibaren yabancı dil de eğitim yaptığınıza göre bana bildirilen raporda meslek adamı olarak diyelim ki işletme okuyor, mühendislik okuyor. Türkçe Mühendislik okuyan Türk, mesela bir İstanbul Teknik Üniversitesinin Makine Bölümündeki bir adamı, Orta Doğu'nun veya Boğaziçi'nin Makine Bölümüyle aldığınız zaman çok daha ileri düzeyde Mühendislik bilgisine sahip olduğunu görüyorsunuz Türkçe öğrenen. Bu ortaya çıktı ve biz bunun için yabancı dil eğitimi öğretimi başka bir şeydir, yabancı dil de eğitim yapma başka bir şeydir, diye bir şey başlattık. Sonra başka sebepler oldu. Bu işte yabancı dil öğrettiğini iddia eden ilkokuldan itibaren kolejler var. Onlar dernekler kurmuşlar vs devrin Cumhurbaşkanı etkilediler ve işte Milliyet Gazetesi benim için bir manşet attı hala evimde durur. “O Kafa” diye yani altına da bu adam “Batı Medeniyetini benimsememiş”, yabancı dil konusunu dile getiriyor filan diye. Ama Türkiye yavaş yavaş bunu farkına vardığı benim kanaatim. Meclis'te bir Türkçe konusunda komisyon kurulmuş, inceleme yapılıyor. Bana sorarsınız; mesela Rus Devlet Üniversitesi Moskova Devlet Üniversitesinde gördüm. Harf değişik olmasına Rusça çok zor bir dil olmasına rağmen İngilizce'den 8 9 ay içerisinde bu dili insana öğretiyorlar. Ama hiç kimse kendi dilinin dışında üniversitelerinde eğitim öğretimi yapmıyor, Koloni ülkeleri hariç. ama şimdi şu var; evrenselleşmesi var üniversitelerin, yeni gelişmeler arasında bunu da görüyorsunuz. Bütün dünyada yabancı dilde eğitim yapan üniversitelerde vakıf veya özel üniversiteler olarak kuruluyor. Buna da küreselleşme karşıtı mani olmanız çok zor. Ama benim şahsi tercihim sorarsanız, Türkçe eğitim yapılmalıdır, Türkçe bilim dili olarak gelişmelidir, Türkçe her şeye rağmen bizim milli kimliğimizin bir parçasıdır. Bunu ne kadar geliştiresek, o kadar iyi olur, o kadar memleketin hayrına olur düşüncesindeyim. Ama ne zaman Türkiye bunu uygulayamıyor, bunu bilemiyorum. Yalnız şu var. Hazırlık okulları veya yabancı dil öğrenme mutlaka gerekli bir olay, küreselleşme için gerekli bir olay. İzmir İktisat Kongresini topladığı zaman büyük Atatürk'ün bir Misaki İktisadi'si var. Misaki Milliye'nin dışında orada bir madde var. Diyor ki Türk gençleri 1920'deydi dikkatinizi çekerim. Dünyada her yerde mesleklerini yapacak bir şekilde yetiştirilmeleridir. Bunu bugüne tercüme ederseniz. Mutlaka bir evrensel dili bileceksiniz ki her hangi bir yere gittiğiniz zaman dünyada mesleğinizi icra edebilirsiniz veya oradan buraya gelenler aynı şekilde. Dolayısıyla hiç olmazsa yabancı dili bir evrensel dili öğrenmek, her Türk gencinde bence artık bugünün dünyasında yirminci yüzyılda zannedirim bir eksikliğini tamamlama olacaktır, diye düşünüyorum.

Sunucu: Sayın Mehmet Sağlam'a teşekkür ediyoruz.